

**ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
ДОНИШКАДАИ ОМУЌЗОРИИ ТОҶИКИСТОН ДАР ШАҲРИ ПАНҶАКЕНТ**

**МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ ТАДЖИКИСТАН
ТАДЖИКСКИЙ ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ В Г. ПЕНДЖИКЕНТ**

**ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
ДОНИШКАДАИ ОМУЌЗОРИИ ТОҶИКИСТОН ДАР ШАҲРИ
ПАНҶАКЕНТ**

**Маводи он-лайн конференцияи байналмилалӣ дар
мавзӯи
«МАСОИЛИ МУБРАМИ ФАНҲОИ ИҶТИМОӢ,
ГУМАНИТАРӢ ВА ДАҚИҚ ДАР ШАРОИТИ
ҶАҲОНИШАВӢ ВА ФАРОГИРИИ COVID-19»
25 декабри соли 2020**

Панҷакент – 2020

**ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
ДОНИШКАДАИ ОМУЌЗОРИИ ТОҶИКИСТОН ДАР ШАҲРИ ПАНҶАКЕНТ**

**МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ ТАДЖИКИСТАН
ТАДЖИКСКИЙ ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ В Г. ПЕНДЖИКЕНТ**

**МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ ТАДЖИКИСТАН
ТАДЖИКСКИЙ ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ В ГОРОДЕ ПЕНДЖИКЕНТ**

**Матералы международной он-лайн конференции на
тему
«АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ОБЩЕСТВЕННО-
ГУМАНИТАРНЫХ И ЕСТЕСТВЕННЫХ НАУК В
УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ И ПАНДЕМИИ COVID-
19»**

25 декабря 2020 года

Пенджикент – 2020

Ташкилотчиёни анчуман:

Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон
Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон
Донишқадаи омӯзгории Тоҷикистон дар шаҳри Панҷакент
Донишгоҳи давлатии Самарқанд
Донишқадаи давлатии забонҳои хориҷии Самарқанд
Донишгоҳи давлатии Бухоро
Донишқадаи давлатии омӯзгории Навоӣ
Донишгоҳи давлатии Қаршӣ
Институти таърихи Академияи Фанҳои Ҷумҳурии Ўзбекистон
Марказии таълимии корпоративии ERIELL education (Тошкент)
Маркази минтақавии аз нав тайёр намудан ва баланд бардоштани ихтисоси
кормандони маорифи халқӣ дар назди Донишгоҳи давлатии Бухоро
Жиззах политехника институти
Донишгоҳи Чимкент
Донишгоҳи «Сырдария»
Донишгоҳи байналхалқии гуманитарӣ-техникӣ
Донишгоҳи Кокшетау ба номи А.Мырзахметов
Донишгоҳи Молиявии Омск дар назди ҳукумати Федератсияи Россия

Организаторы конференции:

Министерство образования и науки Республики Таджикистан
Национальная академия наук Таджикистана
Таджикский педагогический институт в городе Пенджикент
Самаркандский государственный университет
Самаркандский государственный институт иностранных языков
Бухарский государственный университет
Каршинский государственный университет
Навоийский государственный педагогический институт
Институт истории Академии наук Республики Узбекистан
Корпоративный учебный центр ERIELL education (Ташкент)
Региональный центр переподготовки и повышения квалификации работников
народного образования при Бухарском государственном университете
Шымкентский университет
Университет «Сырдарья»
Международный гуманитарно-технический университет
Кокчетавский университет им. А. Мырзахметова
Омский Финансовый университет при Правительстве Российской Федерации

Аз он чумла, забони модарии мо, ки дар даврони Истиқлол барои рушду густариши он тамоми имконияту шароит фароҳам оварда шуд, ба муваффақияту дастовардҳои ҷашмгире соҳиб шуд. Забони тоҷикӣ имрӯз дар ҳақиқат, ба як забони тавоноии расмиву коргузори табдил ёфт ва тибқи Сарқонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун “Забони давлатӣ” эътироф гардид.

Имрӯз забони давлатии мо дар паноҳи давлат қарор гирифта, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бо роҳбарии сарвари оқилу доно- Эмомалӣ Раҳмон барои рушду густариши он тамоми иқдому чораҳоро дар амал роҳандозӣ менамояд.

Забони тоҷикии мо – забони модарӣ баъд аз ба истиқлолият расидани Тоҷикистон ҳам мавқеи бунёдӣ касб кард ва дар баробари забони русӣ, ки қаблан забони расмии мо буд нақши худро хеле боло бурда, ҷойгоҳи ҳуқуқии худро дар ҷомеа пайдо кард.

Дар даврони соҳибистиқлолӣ бо дар амал пиёда шудани сиёсати воқеан миллии забон, бо роҳбарии Президенти кишвар, Ҷаноби Олӣ Эмомалӣ Раҳмон мавқеи забони тоҷикӣ ба ҳайси забони давлатӣ ба маротиба афзуд. Махсусан, асари Президенти кишвар – “Забони миллат-ҳастии миллат”, суҳанрониву таъкидҳои ӯ дар пайгирии сиёсати забонии давлат нақши раҳнамоӣ дошанд. Ин аст, ки дастовардҳои забони давлатиро дар давраи соҳибистиқлолӣ метавон чунин тарҳрезӣ намуд:

1. Ба таври пурра ҷорӣ шудани забони давлатӣ дар коргузори давлатӣ
2. Ба ҷоп расидани як силсила асарҳои илмӣ забоншиносӣ
3. Тағйиру иловаҳо дар имлои забони тоҷикӣ
4. Ба забони муоширати байни халқҳои кишвар табдил ёфтани забони давлатӣ

Дар ҳақиқат, саҳми Сарвари давлат дар пиёдагардони ин амалҳои неқ ниҳоят назаррас буда, тамоми ин тадбирҳо барои боз ҳам равнақу ривож ёфтани забони модарии мо нигаронида шудааст ва худ низ Президенти кишвар дар мулоқот бо зиёиёни кишвар қайд карда буд: “Итминони комил дорам, ки қабули Қонун “Дар бораи забони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон” ва тадбирҳои дигар дар иртибот ба забони миллии як силсила монеаҳои мавҷудаи сунъиро дар ин самт барқанор сохта, марҳалаи воқеан навро дар таҳким ва рушди забони давлатӣ оғоз хоҳад кард...”

Аз ин рӯ, истиқлоли давлатӣ ҳамчун омили воқеии эҳёи забони мо доништа мешавад, ки дар роҳандозии он саҳми Сарвари давлат, Асосгузори сулҳу ваҳдати миллии, Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ниҳоят калон аст

Адабиёт

1. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи забони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон»
2. Имлои забони тоҷикӣ (Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3-юми сентябри соли 1998)
3. Қоидаҳои имлои забони тоҷикӣ (Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон №458 аз 4 октябри соли 2011)
4. Фарҳанги имлои забони тоҷикӣ Душанбе 2013
5. Назарзода, С. Имлои ва забони адабӣ Душанбе 2015
6. Ваҳхобов, Т. Мулоҳизаҳо дар атрофи баҳси имлои «у» ва «ӯ» Хучанд 2014

Анвар Тўраев,

Бухоро давлат университети Жаҳон тарихи кафедраси ўқитувчиси

ТУРКМАНЛАРНИ ШАЖАРА ТАРИХИ ВА БУХОРО ВОҲАСИ БЎЙЛАБ ТАРҚАЛИШИ.

Узоқ ўтмишимизнинг гувоҳлик беришича, қариндошлик, дўстлик ва биродарлик одам ҳаётининг, фаровон ва эркин турмушининг миҳим қонуниятидир. Қадим-қадимдан ягона Туркистон фарзандлари бўлмиш ўзбек ва туркман халқларининг ўзаро ҳамкорлиги, уларнинг оғир кунларда, қувончли дамларда ҳамнафас бўлиб келишлари ҳам бу қонуниятнинг исботидир. Бинобарин, улуғ ўзбек шоири Алишер Навоий (1441-1501 й) “Ёр ўлунг бир-бирингизгаки, эрур ёрлик иш!” деб ёзган юзлаб мисралар, туркман халқининг атоқли сўз санъаткори Махтумқули Фирғоний (1733-1797 й) яратган “Тийралар қардошдир, уруғлар ёрдир, Иқболлар терс келмас, Ҳақдан бир нурдир” [1:5] каби шеърӣ сатрлар мағзида ўзбек-туркман дўстлигига, қардошлигига яна бир бор гувоҳи бўламыз.

Шудай экан туркман этник бирлигининг келиб чиқиши, уруғ ва қабилаларни номланиши, уларни Бухоро воҳаси бўйлаб тарқалиши, шунингдек ижтимоӣ ҳаётда тутган ўрнини билишимиз керак бўлади.

Туркман этнонимининг вужудга келиши борасида турли хил фикр ва мулоҳазалар билдирилиб, ўрганилган адабиётларда бу борада қуйидагича маълумотлар келтирилади.

Туркманлар - Ўрта Осиёдаги туркий халқ бўлиб, бу ерда яшаган бошқа халқлар билан биргаликда умргузаронлик қилиб келмоқда. Туркман номи V-XI асрлардан дастлаб форсча кўплик шаклида “Туркманак” шаклида ишлатилган. Форс тарихчилари Гардизий ва Абулфазл Байҳақи шу маънода туркийча одиз (ўғуз) арабча гузз деб ишлатилган.

Тарихдан маълумки, йирик кўшинлар томонидан қисиб кўйилган майда қабилалар (уларни уруғлар билан тенглаштирмаслик керак) иттифоқ туза бошладилар, бундай иттифоқ “ўғуз” деб атала бошланди. Ана шулардан тўққиз ўғуз (тўққиз жамоа)-уйғур, уч ўғуз-қарлук этнонимлари вужудга келган. [5:70]

А.Н.Канонов ҳам “ўғуз” этник жамловчи отининг ўзаги (ўғ)-“уруғ, қабила” бўлиб, қадимги турки ўзак (ўғ)-“она” сўзи билан ҳамда шу ўзакдан ясалган “авлод, ўғил” ва уч (ўғиш) туғушган сўзлар билан боғланади.”

Шундай қилиб, “ўғуз” сўзи дастлаб “қабила” маъносини “бирлашган қабиларни” англатиб кейинроқ жамловчилик маъносига эга бўлган этник номга айланган.

Кейинчалик ўғуз атамаси ўз маъносини ўзгартириб туркманларнинг афсонавий аждоди Ўғузхон номида сақланиб қолади. [5:70]

Маълумки VIII аср Ўрхун ёзувларининг эслатишига кўра, ўғузлар дастлаб Мўғулистон (Монголия) да яшаганлар. Бу ўғузлар туркманлар деб эмас, фақатгина туркийлар деб атаганлар.[2:72]

Ўғузлар асли қадимги турк қабиласи бўлиб, Мўғулистоннинг Шимолий Шарқидан кўним топиб шу ерда шаклланган халқдир. Улар ҳозирги туркман, озарбайжон, турк ва қорақалпоқ миллатларининг ота-бобосидирлар. Ўғуз мазкур қабиланинг асосчиси ва раҳбари бўлган.

Ўғузхоннинг афсонавий қахрамон сифатида тасвирлаб ёзилган ривоятлар ва ҳикматлар “Ўғузнома” номи билан чоп этилиб, бизгача келган. XII асрда ноъмалум бир шахсда “Ўғузнома”нинг энг қадимий кўринишларидан бир нусхаси сақланиб қолган. [9:274] XIII - XIV асрда яшаб ижод қилган Рашидиддин уйғур алифбосида ёзилган. “Ўғузнома”да ўғуз хони унинг тадбиркорлиги, халқчиллиги ҳақида ҳам кўпроқ маълумотлар берган.

Ўғуз - “ўғ” - қабиласи, уруғ маъносини берган, “уз” эса қўшимча сифатида келади. Ўғуз яқка худоликни ёшлик чоғларида қабул қилади. Бу ҳолат Ўғузнинг отаси Қорахонга ёқмайди. Ўртада қаттиқ жанг бўлиб, Ўғуз отасини енгади, туркларга масуб уйғурлар Ўғузхон томонига ўтиб кетадилар. Лашкарлари кўпайиб, қатта куч тўплаган Ўғуз Талас ва Сайрам вилоятларини ҳам босиб олади. Волга дарёсигача етиб беради. [7:9]

Бу ривоят орқали биз ҳақиқий тарихий воқеалар, бўлиб ўтган тарихий жараёнларни билиб, таҳлил қилиб, ундан хулоса чиқарамиз.

IX асрнинг охири ва X асрнинг ўрталарида Орол бўйи ва Каспий бўйида Ўғузлар иттифоқи ташкил топади. Тарихдан маълумки X асрда Сирдарё этакларида ўғузлар давлати ташкил топади. Унинг пойтахти Янгикент шаҳри эди. XI асрнинг ўрталарида бу давлат Шарқдан келган қипчоқлар томонидан тор-мор этилган. Ўғуз қабиласининг бир қисми Ғарбга кетиб, Жанубий Рус даштларига жойлашади, бошқа бир қисми эса, салжуқийлар бошчилигида Олд Осиё мамлакатларини истило қиладилар.

Ёзма маълумотларга қараганда ўғузларнинг ислом динини қабул қилиб, ерли халқ билан аралашиб кетган қисмини туркманлар деб атаганлар. Ўғуз ва туркман қабиалари азалдан бир-бирига яқин бўлган. Шунинг учун баъзан ўғузларни туркманлар деб, туркманларни эса ўғузлар деб атаганлар. XIII асрдан бошлаб ўғуз номи туркман номи билан алмаштирилган. [7:10]

Маҳмуд Қошғарийнинг (XI аср), Рашидиддин (XIII-XIV аср), Абулғози (XVII аср) ларнинг хабар беришича, ўғузлар 22 ёки 24 қабиладан иборат бўлган. Ўғуз қабиалари орасида қуйидаги туркман қабиалари ҳам тилга олинган. Булар Емрели, Игдир, Човдир, Язир, Салир, Қоратошли, Баёт, Қойи, Тутурча ва бошқалар. [9:274]

Этнограф олима Б.Х.Кармышева ҳам туркманларнинг дастлабки авлодлари ўғузлар бўлган, деб маълумот беради. VII-VIII асрлардан бошлаб уларнинг номлари Ғарбий Турк ҳоконлиги ва Тюркеш ҳоконлиги таркибида бўлганлиги ёдга олинади. Сирдарё ўғузларининг бир қисми X асрнинг иккинчи ярмидан бошлаб Зарафшон воҳасининг Нурота ва бошқа районларида (туманларида) яшаб, тирикчилик манбаи чорвачилик бўлган. X-XI асрлардан бошлаб ўғузларнинг бир қисми ўтроқ ҳаёт тарзига ўтганлар. X аср охири XI аср бошларида Мовароуннаҳрда салжуқий қабиаларининг кўчиши бошланади. Салжуқий қабиаларининг катта қисми ғарбга бориб ўрнашишга мажбур бўлган бўлса, қолган бир қисми Сирдарё атрофи ва Мовароуннаҳрда қолади. Ғарбга кетганларнинг айрим гуруҳлари олдинги яшаган жойларига қайтиб келганлар.

Яна бир манба -“Русский Туркестань сборник” да Нурота туркманларининг биринчи яшаган манзиллари Туркистон эканлиги ҳақида маълумот келтирилади. Туркистондан аста-секин Ҳазрат-султон ҳаётлиги даврида жанубга силжишган. Бу Амир Темур ҳукмронлиги даврида бўлиб, улар Нурота чўлига ва секин-аста Нурота тоғларига ҳаракатланиб Оқтоғ ҳамда Қоратоғдан ўтиб, Зарафшон ҳавзасигача келиб ўрнашганлар. Бу ердаги туркманлар ўзларини “Тока” қабиласи (Вамберида-такка), уруғларини “Қози ёкли” (Вамберида-қозилар) деб ҳисоблайдилар. Ўзларини тока қабиласидан эканликларини шу билан изоҳлайдиларким руслар ўлкани эгаллашларидан олдин маҳаллий аҳолидан солиқ йиғилган. Тока қабиласи аъзолари солиқлар йиғишда йиғимчи бўлиб иштирок этганлар ва ҳар бир хўжаликдан 10-20 танга атрофида солиқ ундирганлар. [8:106]

Туркман сўзининг келиб чиқиши ҳақида XI асрда ҳам ҳеч нарса маълум бўлмаган. “Туркмонанд” туркка ўхшаш халқ (эронча этимология) Маҳмуд Қошғарийда келтирилади.

Маҳмуд Қошғарий давридан бошлаб туркийлар ва туркманлар кўпинча қарама-қарши кўйилади. Ғарбга кўчиш оқибатида туркманларнинг асосан ташқи кўриниши ва тили ўзаро таъсирини бошдан кечирган ҳамда улар ўртасида ва бошқа туркийлар ўртасида фақат “ўхшашлик” тан олинади. Ҳозирда Ўрта Осиёда яшовчи туркманлар узунчоқ формадаги боши (долихо сефал) билан ажралиб туради, фарқ қилади. Маҳмуд Қошғарий ўғузлардан ташқари қарлуқларни ҳам туркманлар деб атайди. [2:572]

Демак туркманлар алоҳида халқ бўлиб шаклланишлари учун этник жараёнларни бошидан кечирганлар. Бу жараёнлар бир вақтнинг ўзида содир бўлмай узоқ тарихий даврларни ўз ичига олган десак хато бўлмайди.

Бухоро воҳаси ва унга туташ ҳудудларда яшовчи туркманлар ҳаётига узоқ даврда турли хил этник компонентлар кўшилиб, уларнинг маданий ҳаётларида ўзгаришлар бўлишига олиб келган. XVII-XIX асрларда бир гуруҳ ўрта Амударё туркманлари Зарафшон ва Қашқадарёга силжиб ўзбеклар, тожиклар, араблар ва бошқа туркман уруғлари орасига кириб бирга яшаганлар. Тадқиқотчилар улар орасида қуйидаги туркман уруғлари бўлганлигини такидлайдилар: Салирлар, хидир-эли, сакарлар, сариклар, эрсарилар [6] ва бошқаларни этироф этадилар. Улар маҳаллий аҳолига жиддий таъсир ўтказиш билан бирга ўзларига ҳам маҳаллий аҳолининг ўзига хос маданияти таъсир кўрсатган.

Бу жараёнлар шубҳасиз, Амударё атрофида яшовчи, қуйи Қашқадарё ва Зарафшон воҳасида яшовчи халқларнинг этник ва маданий-иқтисодий алоқалар давом этканлигидан далолат беради. Буларни улар ўртасидаги савдо-сотик, ижтимоий жараёнлар оила ва никоҳ муносабатларида кўришимиз мумкин. Хоразмдан чиққан бир қисм туркманлар Қорақўл воҳасига келиб ўрнашганлар. Кўчманчи туркманларнинг “эски” уруғи Амударё атрофларидан Қорақўл воҳасига кўчиб ўтиб, сўнгра XIX аср иккинчи ярмида Самарқанд воҳаси ва Қашқадарё ҳудудларига кўчиб ўтганлар.[6]

Бу кўчишларнинг асосий сабабларидан бири сифатида туркманларнинг яшаб турган жойларидаги табиий шарт-шароитнинг ёмонлашуви, қурғоқчилик, чорва молларини боқиш учун яйловларнинг қуриб, камайиб кетиши, жангу-жадалларнинг бўлиши аҳолини бошқа ҳудудларга кетишга мажбур қилган.

Туркманлар кўчган жойларида бир мунча вақт ўзларининг кўчманчи тарзларини сақлаб қолганлар, кейинроқ эса ўтроқ ҳаёт тарзига ўтишга мажбур бўлганлар.

XVIII асрда бир гуруҳ хидир-эли туркманлари Амударё қирғоқларидан келиб, Бухоро шахрининг Буйробофон мавзесига келиб жойлашганлар. Бу ерга келган хидир-элиларнинг асосий машғулоти бўйра тўқиш бўлган. Шундан мавзе номи келиб чиққан. Бу жой ҳозирда Арк музей қўриқхонаси зиндон қисмининг кунчиқар қисмида жойлашган маҳалла шу ном билан аталади.

Туркман қабилалар Ўрта Амударёдан аста-секин жанубга-Ўзбекистон туманларига кетишган, сўнг токи Ўратепагача бўлган ҳудудда жойлашишган. Айниқса, ушбу гуруҳлар ичида эрсари (ерсарали) қабиласи кўпчиликни ташкил қилган. Туркман эрсарилари қабиласи XVII аср охирида манғишлоқдан Бухорога келиб, XIX аср ва XX аср бошларида Зарафшоннинг қуйи оқимида кўчишган. XIX аср бошларида улар Бухоро амирлигига итоаткорлик билдирганлар [2:2].

Бухоро воҳаси Ромитон туманига эса Тажангдан туркман-қимоқ (кимаки) қабиласи келиб жойлашган. Уларнинг бир қанчаси ўзининг моддий-маданий хусусиятларини сақлаб қолган бўлсада, ўзбеклар билан қўшилиш (консолидатция) маданиятлараро жараёни бошидан кечирган.

Галаосиё туркманлари эса ўз моҳиятини, этник мансублигини, ўрнини сақлаб қолган. У ерда мавжуд бўлган эрсари, баёт, саят, қарабек (қарабек), карки (керки) қабилалари Туркменистоннинг Чоржўй туманидан кўчиб келишган [10:215].

Бухоро амирлиги даврида ҳам туркман гуруҳлари сезиларли даражада кўпчиликни ташкил этган. Уларнинг аксарияти қишлоқ хўжалиги билан банд бўлган.

Бухоро ваҳасида яшаган туркманлар буғдой, арпа, тарик, кунжут, зиғир, пахта, жўхори эканлар. Айрим туркман ер эгалари катта ерларга эгалик қиладилар. Кўриб ўрганган манбаларимиз орқали шунга амин бўлдики ўзбеклардан фарқли ўлароқ туркманлар аксарияти кўчманчи ҳаётни танлаб, улар Амударё бўйларида ҳосилдорлик қилиш жуда осон бўлиб, у ерларда сув кўп талаб қилувчи гуруч етиштирганлар.

Шунингдек Бухоро ваҳасида яшаган туркманларнинг аксарияти чорвачилик билан кун кечириб, чўл, адирларда чорва подасини боқишган. Кичик чорва туркманларнинг асосий бойлигини ташкил этади: Улар орасида етти минг бошгача қўй ва эчкилари бор

кишилар бўлган. 1000 бош чорваси бўлганларда 20 тагача туя, от ва эшаклари бўлиб, бу бошқа ўзбек қабилаларидагиларга нисбатан кўпроқ бўлган. Туркманларни қора-байир отлари жуда яхши отлар бўлиб, уларни сотувда учратиш мумкин бўлмаган. Туркманлар олача-челем яхши гиламлар тўқишганлар (бу иш билан фақат аёллар шуғулланишган), коржом, попонлар (от ва баъзи уй ҳайвонлари жунларидан ёпинчиқ) тикишган шунингдек кунжутдан мой олишни ҳам билганлар [8:107].

Мухтасар қилиб айтганда, ҳозирги вақтда Бухоро воҳасида яшовчи туркманлар худуднинг бошқа аҳолиси: ўзбеклар, тожиклар билан тинч-тотув яшаб, Ўзбекистон Республикасининг ривожланиши учун ўзларининг салмоқли хиссаларини қўшиб келмоқдалар.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Абдуғаффор хон. Махтумкули Фироғий ибратлари. Бухоро. 2005.-Б 143.
2. Армений Вамбери. Путешествие по Средней Азии. (Перевод Голубевой З.Д). М.: Восточная литература.2003. –С. 2.
3. Бартольд. В.В. Сочинения V том. М. “Наука”. 1968.-с 572.
4. Гумилев Л.Н. Қадимги турклар. Т.: “Фан”. 2007. - Б. 70.
5. Маликов. А.М. Туркмены родов Хизр-эли и Чандир долины Зерафшана: история и обычаи. <http://nplib.library.kz/journal/Malikov>.
6. Обод Жўрақулов. Чандир туркманлари. Т.: “Фан”. 1992. -Б. 233.
7. Русский Туркестань сборникъ. М. 1872.- с.106.
8. Туркман совет энциклопедияси. 6 том, Ашхабад. 1984. -Б. 472.
9. Этнический атлас Узбекистана. Фонд содействия-Узбекистана, 2002. –с. 455.

	saidullaev_umed@mail.ru,		
129	Salomova Khakima Yusupovna Doctor of philosophical sciences, professor Uzbekistan, Bukhara state university Faculty of History and cultural heritage khakima.salomova@mail.ru	APPEARANCE OF QUALITY, QUANTITY AND NORM CATEGORIES IN THE MEDICAL THOUGHTS OF AVICENNA	448
130	Soatova Go'zal Mamatovna Jizzax politexnika instituti	ELEKTRON O'QUV-METODIK MAJMUALARGA QO'YILADIGAN DIDAKTIK TALABLAR	452
131	Шамсиддин Солеҳов, доктори илмҳои филологӣ, профессор, мудири кафедраи назария ва таърихи адабиёти ДДОТ ба номи С. Айнӣ	САДРИДДИН АЙНӢ: ЗАМОН, ҲАҚИҚАТ ВА АБАДИЯТ	455
132	D.Toliboev, Sh.O'ralov Jizzax politexnika instituti	O'ZBEKISTON VA ROSSIYA O'RTASIDAGI TA'LIM SOHASIDAGI HAMKORLIKNI RIVOJLANISHI.	458
133	Тоҳирова М.Ғ. - сармуаллимаи кафедраи назария ва методикаи таълими забони модарии факултети таҳсилоти ибтидоӣ ва педагогикаи махсуси МДТ “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б.Ғафуров”	ИСТИҚЛОЛИЯТ ВА ДАСТОВАРДҲОИ ЗАБОНИ ДАВЛАТӢ	461
134	Тӯраев Анвар, Бухоро давлат университети Жаҳон тарихи кафедраси ўқитувчиси	ТУРКМАНЛАРНИ ШАЖАРА ТАРИХИ ВА БУХОРО ВОҲАСИ БҮЙЛАБ ТАРҚАЛИШИ.	462
135	Turdiyev Bexruz Sobirovich Researcher Bukhara State University, Bukhara, Uzbekistan e-mail: bekhruz0302@gmail.com	THE NATIONAL AND UNIVERSAL PRINCIPLES OF DEMOCRACY IN THE CENTRAL ASIAN CONTEXT	466
136	Узоков Ботир Жиззах политехника институти ўқитувчиси, Узаков Ботир Преподаватель Джизакского политехнического института, Uzakov Botir Teacher of Jizzakh Polytechnic Institute E- mail: kulmatovprimkul@mail.ru Jizzakh, Uzbekistan	ТАЛАБАЛАР ИНТЕЛЛЕКТУАЛ КАМОЛОТИДА КРЕАТИВЛИКНИНГ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ	470
137	Узоков Ботир Жиззах политехника институти ўқитувчиси, Узаков Ботир Преподаватель Джизакского политехнического института	ТАЛАБАЛАРНИ КРЕАТИВ ИЖОДҚОРЛИККА ЎРГАТИШНИНГ ПЕДАГОГИК ШАРТ-ШАРОИТЛАРИ	472